

“Una justícia lenta no és justícia”

Federico Luppi (Ramallo, l'Argentina, 1935), actor amb majúscules, s'estrena com a director amb 'Pasos', un film al rerefons del qual hi ha el colp d'estat del general Tejero. Paral·lelament arriba a les nostres pantalles la producció argentina 'El viento', en què actua sota les ordres d'Eduardo Mignogna. Parlem amb Luppi de cinema i, sobretot, del seu país natal, que va abandonar ara fa tres anys, “fastiguejat”.

La promoció de *Pasos* fa pensar que és un film polític, però primen les relacions de parella, per damunt del context històric...

— Calia ubicar una mica el marc temporal —es parla del divorci, que s'acostava, de l'avortament, de la pàtria potestat...—, però no va existir mai la intenció de fer una pel·lícula sobre la transició

com a element remarcable i abordable en termes ideològics. Molts crítics s'ho havien pres així, i ho han ressaltat, sobretot perquè han deixat anar la idea que jo no ho hauria d'haver tocat, per ser un argentí radicat ací, com si hi posara un dit estrany. La idea era plantejar com, davant aquests canvis polítics de tanta importància, molta gent que havia mili-

tat contra Franco hagué d'afrontar un canvi important en les seues vides, responsabilitzar-se'n.

— **Sobta també que siguen tan amics gent tan diversa.**

— [Respon Susana Hornos, guionista i actriu de *Pasos*, a més d'esposa de Luppi.] Hi ha una cosa que no hi és a la pel·lícula, que es va escriure i es va filmar però que vam tallar, i és que a moltes ciutats i pobles aleshores només hi havia col·legis religiosos —escolapis, marianistes...—, fet que propiciava que les colles d'amics que es formaven es mantingueren en el temps, encara que no tingueren res a veure els uns amb els altres. Potser va ser un error, tallar-ho.

— [Reprèn Luppi.] En les èpoques d'un autoritarisme fort i rigorós, com el de Franco —per dir-ho amb paraules més o menys livianes—, aquella sort de l'enemic comú et fa ajuntar-te amb gent amb la qual potser no tens coincidències ideològiques molt properes. L'enemic comú et fa solidari, però, quan desapareix, brollen les diferències. Hi ha un personatge, Javier, que va ser antifranquista

però a qui allò de Tejero no li sembla tan greu. Preval la concepció higiènica de les relacions per evitar mals pitjors, i indefectiblement va formant-se una doble moral. La transició va ser un tram polític amb una dinàmica pròpia absolutament intransferible. La transició és acompanyada o no ho és. Les forces polítiques de la transició proposen i presuposen recórrer un camí polític que alguns accepten i uns altres no. Hi va haver molta gent que a partir de la transició es va fer profundament de dretes, perquè sentia que havia de defensar un món que s'acabava. D'altres, de dretes, es van fer progressistes perquè pensaven que aquell món era molt més lax, més obert, més sensat..., i —això ho ha dit fins i tot gent de l'Opus— que permetia fer negocis millors.

—Ha comprovat que la gent no vol parlar del 23-F, com si hi haguera un pacte de silenci? Fa poc alguns s'alarmaven perquè retiraven una estàtua de Franco. La crítica potser no ve tant de la seua procedència argentina com pel fet de parlar-ne...



España 1981: un país en polidre,
una época de cambios,
un tiempo para vivir deprimos.

PASOS

PREMIAT PER FEDERICO LUZZI

El cartell de Pasos és

un fragment d'un quadre
del valencià Joan Genovés.

ANA FERNÁNDEZ
ALBERTO JIMÉNEZ
SUSANA HORNOS
GENÉS GARCÍA MILLÁN
EVA DE B. B.
FABIÁN VENA

EL TEMPS

—Segurament sí que hi ha un component una mica xenòfob, però no li vull donar importància. Si haguera fet una pel·lícula sobre la transició, narrar aquell moment històricament important, hi hauria investigacions molt més profundes, més agudes, amb elements més certs i amb noms i cognoms. Ara bé, po-

dem discutir si l'alçament de Franco, la Guerra Civil, la postguerra i la inserció al món europeu després de la seua mort van deixar reflexos defensius i timorats no fàcilment esporgables. Van ser molts anys, i ho entenc: a nosaltres ens va passar això després de set anys de perversa i horripilant dictadura militar: hi havia gent que tenia por de comprar llibres que parlaren de la història o de signar alguns papers. En tot cas, no em sembla intel·ligent negar l'existència de gent com aquesta. Si tot haguera estat tan fluid, tan compassat amb una marxa tan pacífica..., per què Tejero? Algú hi va donar suport, algú li va dir que ho fera.

—No va ser la transició exemplar que ens diuen, doncs...

—Em crida l'atenció quan diuen que va ser una "transició diàfana", perquè s'hi van aplegar partits polítics tradicionalment antagonics, fraccions de l'Opus Dei, fraccions del franquisme, fraccions gremials... En aquell conclave, tan complex i contradictori, no hi va haver interferències, filtracions, lobbies, petites traïcions, pactes no complerts? No hi

Del 18 al 21 d'Agost

FESTIVAL DE CURTS DE TORREBLANCA

www.festivaldecortsdetorreblanca.com



Asociación de Empresas Urbanizadoras
y Promotoras de Torreblanca



Ayuntamiento de Torreblanca
Regiduría de Cultura

ha hagut ressentiment? Que em critiquen com a cineasta, però que no m'obliguen a defensar-me de ser adult!

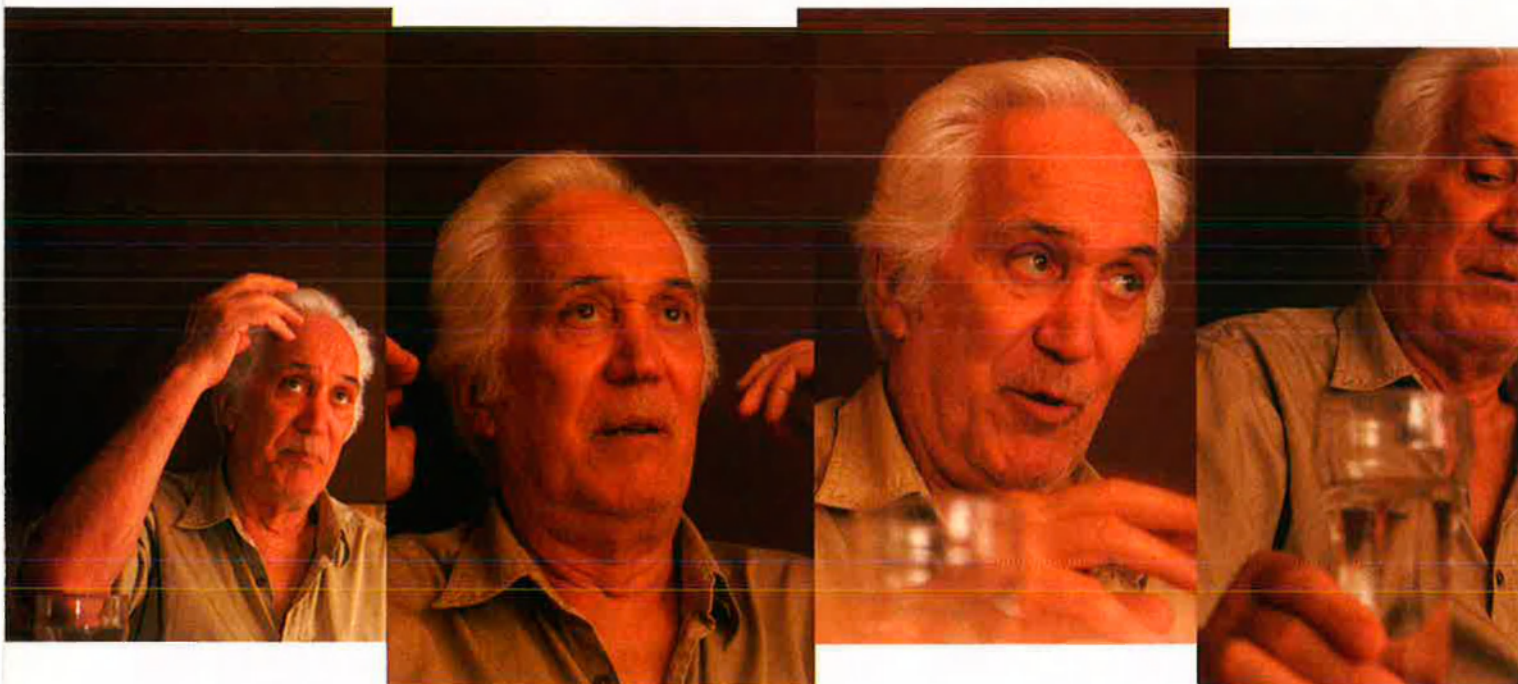
—**A l'Argentina, en canvi, acaben de quedar en suspens les lleis de punt final, les "lleis del perdó"...**

—Això ha estat producte d'una facció de la societat argentina que ha fet un treball inacabable i incansable. Quan [Raúl] Alfonsín arriba a la presidència de la República introdueix un element teatral d'enorme repercussió mediàtica que exclou jutjar la junta de comandants militars, i el món sencer el va aplaudir.

mes amb botxins? Va ser culpa de la covardia d'Alfonsín i de la política de lliurament de Menem. I afegesc: per culpa de la covardia d'Alfonsín durant 25 anys els criminals han viscut amb la consciència tranquil·la, segurs a casa seua. Això que passa ara, tot i ser acceptat com a genial, per a mi és bo per un costat i dolent per un altre: la justícia lenta no és justícia. Una justícia que arriba 25 anys tard et parla dels profunds nivells de corrupció que una societat malalta pot establir: governants que es lliuren, presidents cabrons i covards,

en la recuperació de la identitat de la gent. Que jo recorde, ha estat l'únic president del meu país que un dia li va dir a un coronel, en un acte militar: "Aquell retrat —del general Videla—, baixel'." I el va baixar. Està bé el que passa, però no hi ha cap possibilitat d'avançar si no s'estableixen els duels correctes al moment oportú. A una família víctima de la història, no li pots demanar que oblide.

—**Hi ha molts argentins que diuen que no estan millor que fa tres anys, sinó que s'han acostumat a viure malament.**



Al primer colp militar, el del coronel [Faustino] Rico, en un acte de supina covardia, [Alfonsín] va començar a promocionar lleis d'obediència deguda i punt final. Una vegada va perdre el poder, i gràcies al seu pacte amb [Carlos] Menem, aquest introduïa l'indult. Què significava, això? Tancar en fals una etapa de la història, i vam estar 23 anys amb aquella història. Si els hagueren jutjat a tots, penalitzat i empresonat, haguérem tingut 20 anys de pacificació i de progrés. Ara cal remenar-ho tot de nou, perquè, com podien conviure vícti-

una Cort suprema corrupta i entregada al millor postor, el país venut pels quatre costats, una economia desfeta, un poble famolenc i amb els estalvis segrestats. Això és fruit de la política d'Alfonsín, que va rematar Menem.

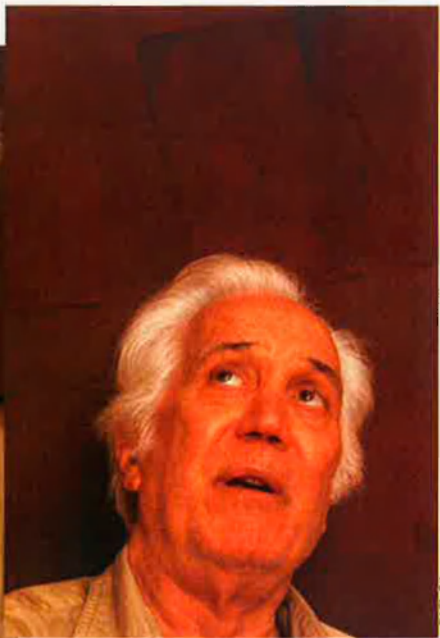
—**Tinc entès que té una opinió més positiva del president actual, Néstor Kirchner, tot i ser peronista.**

—Kirchner està treballant de valent, a un bon nivell, segurament en un futur apareixeran els seus límits ideològics, però ha fet coses interessants, molt atractives, ha tingut un paper important

—Sí, s'ha estès aquest sentiment. La gent ha passat per un xoc terrible, sobretot la classe mitjana, que ha tocat fons de debò, i han emergit d'aquest fons, fangós i terrible, amb una visió més humil de si mateixos, menys acomodada, menys hedonista, menys de canviar de cotxe cada any... N'han acceptat la situació. L'Argentina passa per un moment econòmic gairebé excepcional, s'ha refet del deute, però novament entren molts diners i la renda es reparteix de manera desigual. Per què? Perquè hi ha deu o dotze companyies estrangeres i

“Que jo recorde, Kirchner ha estat l'únic president del meu país que un dia va dir a un coronel, en un acte militar: ‘Aquell retrat —del general Videla—, baixel'.’ I el va baixar”

quinze o vint famílies argentines que continuen quedant-se amb la millor part. No és cap novetat. L'Argentina està remuntant econòmicament moments molt durs, però encara hi ha grans sectors de la població, enormes *bolsones*, per sota de la línia de pobresa. Per què això és veritat i per què això és terrible, per què això és paradoxalment tràgic? Parlem d'un país que gairebé és el primer en producció d'aliments, és una vergonya. El preu d'aquest disbarat l'hauran de pagar, si és que algun dia es paga, els polítics.



—Fa tres anys que viu a Madrid. Què sent, quan torna a l'Argentina?

—No tinc cap *pegoteo*. Hi ha moltes coses que encara no m'agraden, no tenia ganes de quedar-m'hi. Ara m'interessa Espanya: Zapatero, Zaplana, què passa al PP, al país gallec, amb la UE...

—Se n'ha ressentit, l'enorme activitat cultural de Buenos Aires?

—No. A l'Argentina, durant dècades, hi ha hagut una invasió tan gran del món civicipolític que la gent ha mantingut inalterable un espai que tenia a veure amb l'expressió: la literatura, el teatre, el cinema... on es va establir una batalla reeixida contra el *mandamás* de torn. Una batalla per la cultura que ha acabat sent una batalla per la supervivència.

Víctor Maceda

Dos quan s'aneguen



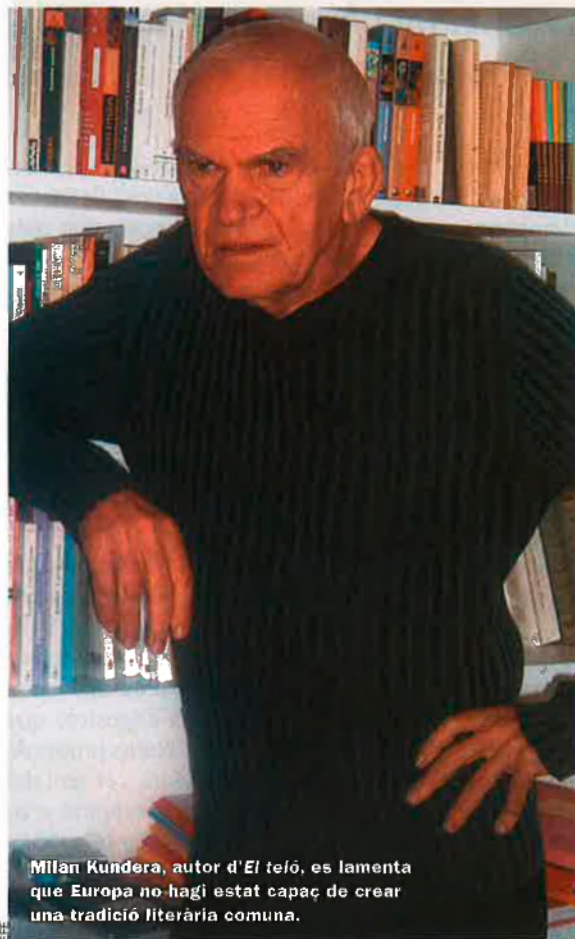
Sebastià Alzamora

Ser petits

L'expressió "formar part" cobra ple sentit a l'assaig *El teló*, de Milan Kundera, en la mesura que s'hi contempla l'essencial diversitat cultural d'Europa des de l'anhel d'un projecte mai realitzat, que formulà Goethe i que reivindica l'autor de *La immortalitat*: es tracta de la *Weltliteratur*, és a dir, la literatura mundial que es conforma com una unitat superior a les literatures nacionals, i que fa dialogar les grans obres dins el context d'una tradició literària global. Kundera es lamenta, i amb raó, que Europa hagi estat incapaç de bastir la seva *Weltliteratur*, la seva tradició literària comuna, més enllà de la mera juxtaposició (en uns casos) o subordinació (en d'altres) de les successives literatures nacionals. Kundera no ho diu,

però es fa difícil creure en la unitat d'una Europa feta d'unes nacions que no n'han sabut formar part, fins al punt que ni tan sols han reeixit a crear aquest gran context literari, que també somiaven Zweig o Rolland. (I, per cert, també coincideixen a fer-ho alguns dels autors d'un altre llibre ben interessant, *Qui no mereix una pallissa!*, que reuneix textos de Melcior Comas, Jordi Rourera, Pere Antoni Pons i Josep Pedrals, quatre escriptors tan joves com sòlids i estimulants).

El que sí diu Kundera és que allò que ha impedit la construcció d'una *Weltliteratur* europea ha estat el provincianisme de les nacions grans (consistent a creure's prou important per no necessitar aportacions d'altri) i el de les petites (que consisteix a sentir-se massa insignificant per contribuir de cap manera a una unitat superior que es percep digna de reverència,



Milan Kundera, autor d'*El teló*, es lamenta que Europa no hagi estat capaç de crear una tradició literària comuna.

i per això mateix llunyana i inabastable). I apunta que ser petit no depèn tant de la demografia ni l'extensió territorial com del sentiment que la pròpia existència com a comunitat nacional és històricament fràgil i inestable: encertadament cita l'exemple de Polònia, en contraposició a Espanya —la segona no és demogràficament més gran que la primera, però, a diferència d'aquesta, no s'ha sentit mai a prop de la desaparició, ni, per tant, indigna d'arreglar-se amb els grans. Ser petit, doncs, no és una circumstància objectiva, sinó el fruit d'un trauma històric i de l'estat d'ànim que se'n deriva. És un acomplexament, en definitiva, que només comença a superar-se quan s'és capaç d'admetre, com Kundera, que l'autèntic valor estètic d'una obra literària no guarda relació amb la llengua original en què hagi estat escrita, com ho demostra el fet que se la pugui traduir a qualsevol altra. En serem mai capaços? Gosarem mai voler deixar de ser petits?